

SOPRONI EGYETEM, ERDŐMÉRNÖKI KAR,
FÖLDMÉRÉSI, TÉRKÉPÉSZETI, ERDŐFELTÁRÁSI ÉS VÍZGAZDÁLKODÁSI INTÉZET

JANKÓ SÁNDOR DÍJ KONFERENCIA
KONFERENCIAKIADVÁNY

Szerkesztők: Gribovszki Zoltán, Kalicz Péter, Péterfalvi József,

Technikai szerkesztő: Horváth Tímea

2021. JÚNIUS 08.

Soproni Egyetem Kiadó
Sopron, 2021.

©Felelős Kiadó:

Prof. Dr. Fábrián Attila

a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztők: Gribovszki Zoltán, Kalicz Péter, Péterfalvi József

Lektorok: Czimmer Kornél, Király Géza, Gribovszki Zoltán, Horváth Tímea, Péterfalvi József

A konferencia helye: Sopron, Hungary

Ideje: 2021. június 08.

Szervezők: Földmérési, Térképészeti, Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Intézet (SoE)

Támogató: Jankó Péter

A konferencia kiadvány megjelenését támogatta az „EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen” című projekt, valamint az Agrárminisztérium (EGF/103/2021) támogatása.

© Minden jog fenntartva

ISBN 978-963-334-397-5 (pdf)

Tartalom:

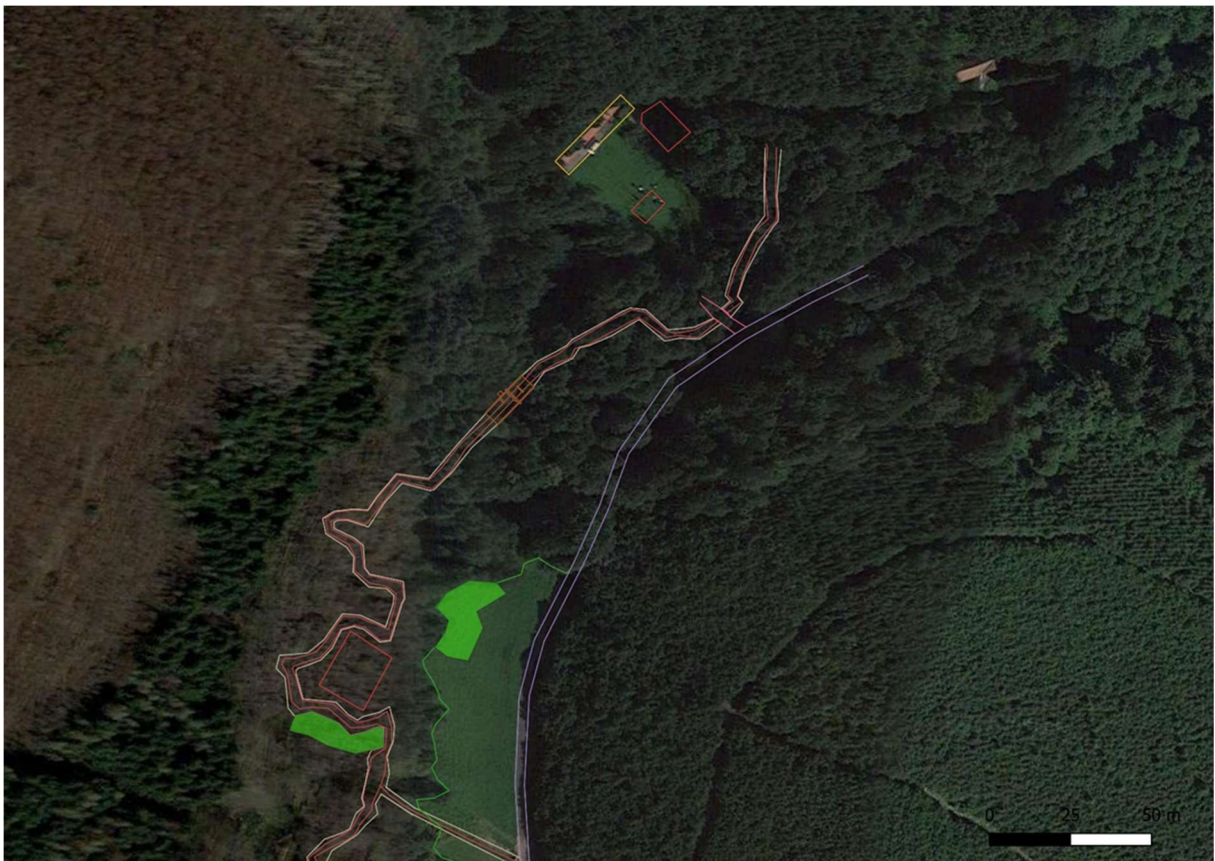
A Jankó Sándor Díjról	4
A konferencia menete	5
Az előadásokból készült konferenciaközlemények	5
HULLÁMTÉRI ÉS MENTETT OLDALI ERDŐK ÉS A VÍZVISZONYOK KAPCSOLATA	6
FELTÁRÓHÁLÓZAT TERVEZÉSE BAKONYERDŐ ZRT. BAKONYBÉLI ERDÉSZETÉNEK TERÜLETÉN A BÉCSI-ÁROK ÉS A KÖRIS-HEGY KÖRNYEZETÉNEK FELTÁRÓHÁLÓZAT TERVE	13
KÜLÖNBÖZŐ UAV FELVÉTELEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA ÉS ERDÉSZETI ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK VIZSGÁLATA A SOPRON 100 N ERDŐRÉSZLETBEN	19
LÉGI LÉZERES LETAPOGATÁSBÓL FAEGYEDEK FELISMERÉSE ÉS FAÁLLOMÁNY- JELLEMZŐK MEGHATÁROZÁSA	26
AZ AGRÁRERDÉSZETI RENDSZEREK HIDROLÓGIÁJÁNAK VIZSGÁLATA A FERTŐDI GYÜMÖLCSKUTATÓ INTÉZET TERÜLETÉN	32
VÍZMINŐSÉG ELEMZÉSEK A RÁBA FOLYÓN	38
HIDRO-METEOROLÓGIAI ADATOK ELEMZÉSE ÉS ELŐKÉSZÍTÉSE 2017-2020 KÖZÖTT A HIDEGVÍZ-VÖLGYI KÍSÉRLETI VÍZGYŰJTŐ TERÜLETEN	43
FAÁLLOMÁNY-JELLEMZŐK VIZSGÁLATA UAV-K SEGÍTSÉGÉVEL A SZOMBATHELYI ERDÉSZETI ZRT.-NÉL	47
HIDROLÓGIAI VIZSGÁLATOK EGY FÁS LEGELŐN	53

HIDRO-METEOROLÓGIAI ADATOK ELEMZÉSE ÉS ELŐKÉSZÍTÉSE 2017-2020 KÖZÖTT A HIDEGVÍZ-VÖLGYI KÍSÉRLETI VÍZGYŰJTŐ TERÜLETEN

NEVEZI CSENGE – GRIBOVSKI ZOLTÁN – BAZSÓ TAMÁS – KALICZ PÉTER – SZÓKE ELŐD

Földmérési, Térképészeti, Erdőfeltárási és Vízgazdálkodási Intézet, Soproni Egyetem,
nevezi.csenge.12@gmail.com

A Soproni-hegység területén elhelyezkedő Hidegvíz-völgyben már az 1990-es évek óta folyik a meteorológiai adatok gyűjtése. Az összegyűjtött adatmennyiség számos helyi kutatás alappillére, különös tekintettel az itt zajló hidrológiai mérésekre. 2018-19 – ben indult egy hidro-meteorológiai adatok elemzésével foglalkozó kutatás, melynek fő célja a helyi hidro-meteorológiai, talaj- és növényzeti jellemzők közötti kapcsolatok feltárása. Az elsődlegesen kijelölt mintaterület a Hidegvíz-völgyi kutatóháztól délre található (1. ábra), és egy patakmenti égeres állománnyt, valamint egy nedves rétet foglal magában.

1. ábra: Az elsődleges mintaterület elhelyezkedése a Hidegvíz-völgyben. A barna vonal a Rák-patak medrét, a lila a műutat, a piros az intercepciós kert kerítését, a zöld pedig az erdőszegélyt jelöli. A zöld sokszögek a cönológiai felmérések helyszínei. (Bazsó et. al. 2021)

A kutatás időtartama alatt megállapításra került, hogy mindkét ökoszisztéma esetében mérhető változások következtek be a talajvízszint, a talajnedvesség, valamint a vegetáció esetében is, és ezen változásokat jelentősen befolyásolták a helyi meteorológiai események. Az egy éves mérési periódus leteltével az a döntés született, hogy mindenképpen érdemes folytatni az adatok gyűjtését a mintaterületen. A további adatgyűjtés, valamint előkészítés- és elemzés elsősorban a nagyobb pontosság, a mérési hibák kiküszöbölése, vízmérleg számítása, illetve a modellezés szempontjából lenne a legfontosabb.

Alapadatbázisként a 2017-2020 között mért meteorológiai adatok lettek kiválasztva, közülük is a három legfontosabb paraméter, a csapadék, a léghőmérséklet, valamint a légnedvesség. A három változó mérése automata műszerek segítségével zajlik, az egyetlen kivétel a csapadék, amely manuális módon is mérésre kerül hetente, egy Hellmann-féle csapadékmérő segítségével. Utóbbira azért van szükség, mert az automata billenőedényes csapadékmérők bizonyos körülmények között pontatlanul mérnek, pl. nagy csapadékintenzitás esetén. A meteorológiai adatok mellett a felszíni talajnedvesség értékei is összegzésre kerültek a 2017-2020-as időszakban, ezek mindegyike külön-külön grafikonon van feltüntetve.

Anyag és módszer

A hidro-meteorológiai, valamint a talajnedvesség adatok egyaránt a 2017-2020 közötti időszakra vonatkozóan lettek előkészítve további modellezéshez. A mérések a Hidegvíz-völgyi kutatóház meteorológiai mérőállomásán, valamint az attól délebbre található égeres intercepciós kertben és a szomszédos nedves réten zajlottak. A mintaterület éghajlata jellemzően mérsékelt hűvös-mérsékelt nedves. A vegetációs időszaki sokévi középhőmérsékleti átlag 15,0 – 16,0 Celsius között mozog, az évi csapadékösszeg 700 – 750 mm közötti, ebből 430 mm esik a tenyészidőszakban. A 24 órás csapadékmaximum 115 mm, ezt a csapadékmennyiséget Brennbergbányán mérték. A mérsékelt hűvös és nedves klíma kiválóan alkalmas az erdőgazdálkodás és a gyógyüdülés számára (DÖVÉNYI et. al. 2010).

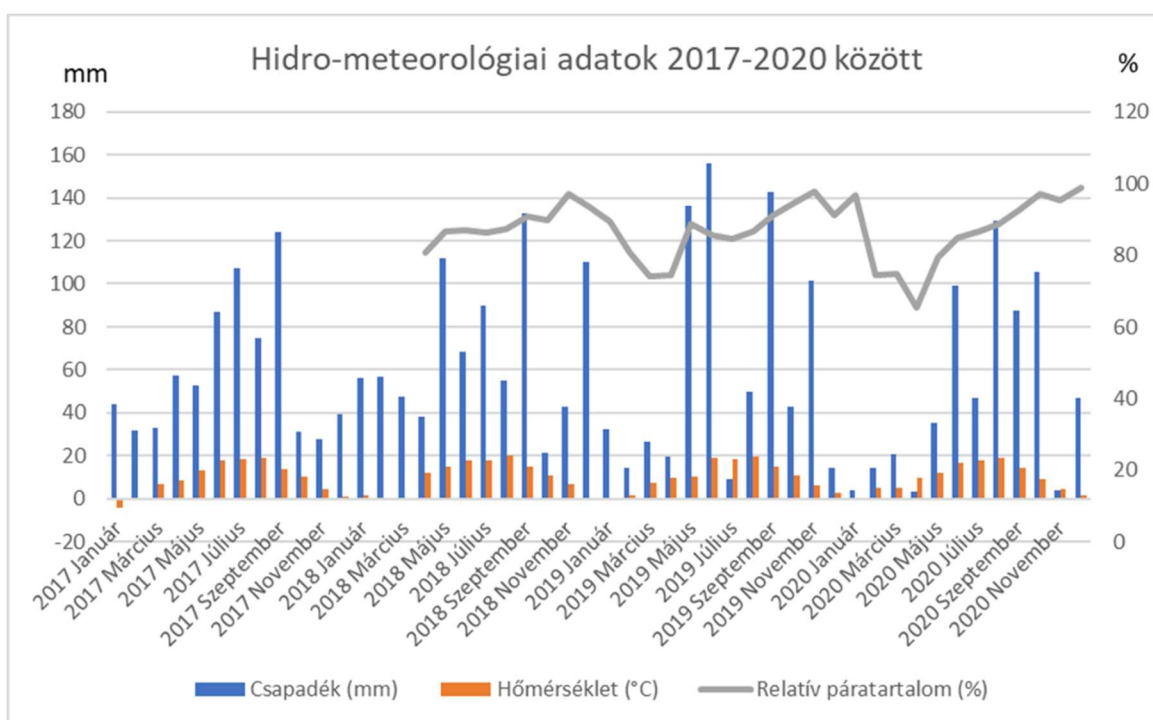
A meteorológiai mérőkertben már az 1990-es évektől folyamatosan zajlik az adatgyűjtés, kisebb-nagyobb megszakításokkal, főként automata műszerek segítségével (KUCSERA et. al. 2008). Jelen kutatás fókuszában három paraméter állt: a csapadék, a léghőmérséklet, valamint a páratartalom. A mérőállomáson két típusú automata műszer is található, amely ezeket az adatokat méri, az egyik egy egyedileg készített adatgyűjtő, a másik a Boreas cég gyártmánya. A csapadék az automata billenőedényes csapadékmérő mellett manuális módon is kivételre kerül, egy Hellmann-féle csapadékmérő segítségével – erre azért van szükség, ha az előbbi működésében zavar lép fel, a kézi méréssel pótolni lehessen az adathiányt (MÉSZÁROS et. al. 2013). A léghőmérséklet és a páratartalom mérése a csapadékhoz hasonlóan órás gyakorisággal történik. A két nagyobb automata mellé kihelyezésre került 2021 februárjában két kisebb, EasyLog márkájú USB-s adatgyűjtő, amelyek 1, illetve 2 perces gyakorisággal mérnek. Az új műszerek kihelyezését nem csak a pontosabb adatgyűjtés- és kalibrálás indokolta, de tesztként is szolgált a kisebb adatgyűjtők pontosságának meghatározására. Az adatok feldolgozása az RStudio és az Excel programok segítségével történt.

A felszíni talajnedvesség mérése a völgyfenéki területen több ponton is folyamatosan zajlik, a 2017-2020 közötti időszakból a legtöbb adat az égeres állományban, az erdőszegélyben, valamint a szomszédos nedves réten került felvételre. A talajnedvesség mérése egy TDR szonda segítségével történt, amely a talaj felső 5-10 centiméteres rétegében méri viszonylag pontosan a nedvességtartalmat. Működésének lényege, hogy a műszer végén található két fémtüskén keresztül egy elektromágneses hullámot juttat a talajba, és azt méri, hogy a hullám mennyi idő alatt ér vissza a forráshoz (RADCLIFFE et. al. 2010). A szonda által mért érték egy kijelzőről olvasható le, majd egy konverziós egyenlet segítségével megállapítható a térfogatszázalékos nedvességtartalom. Az adatok feldolgozása az Excel program segítségével történt.

Eredmények

A négy év alatt mért csapadék-, hőmérséklet-, és páratartalom adatok havi szinten lebontva, egy grafikonon kerültek ábrázolásra a jobb áttekinthetőség és összehasonlíthatóság

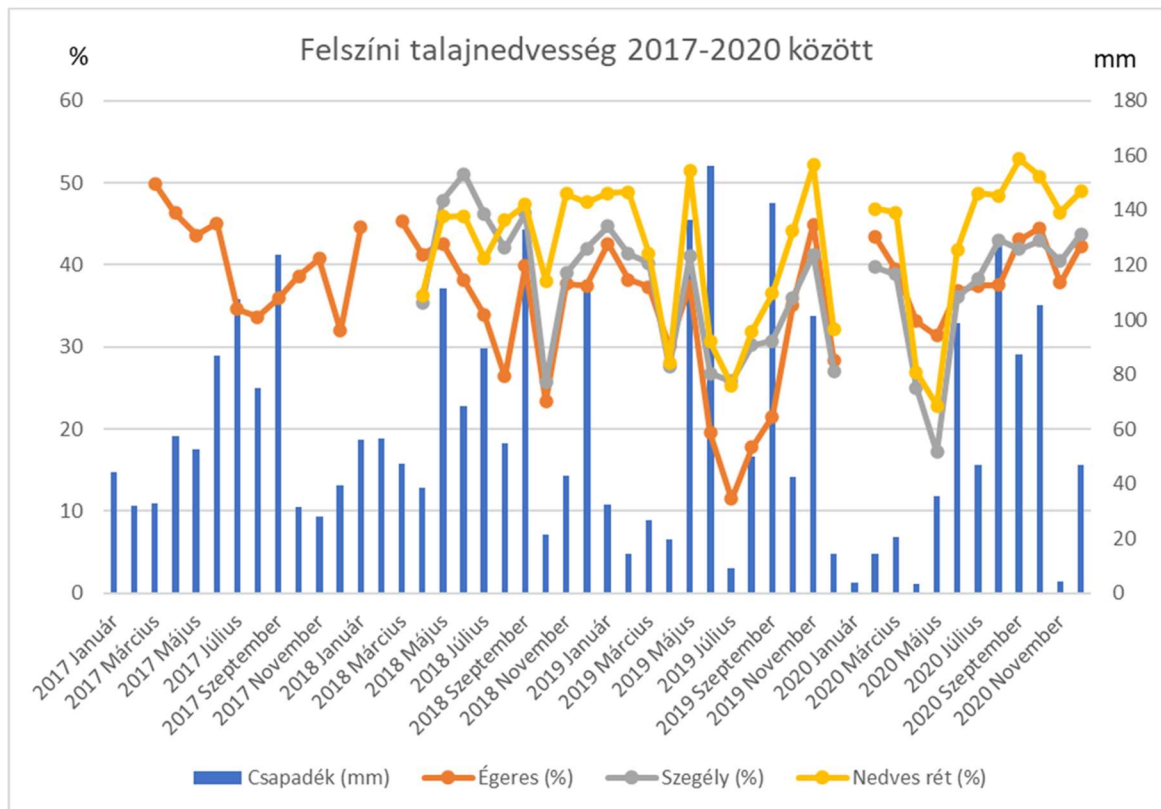
érdekében (2. ábra). A grafikonon látható, hogy a legalacsonyabb havi átlaghőmérséklet 2017 januárjában került megfigyelésre, amíg a legmagasabb havi átlaghőmérséklet 2018 augusztusában. Összességében a havi átlaghőmérsékletek esetében a megfigyelt évek alatt nem volt jellemző szélsőségesen kiugró érték. A havi csapadékösszegek közül a legalacsonyabb érték 2021 februárja, a legmagasabb 2019 júniusa volt. A csapadék eloszlása 2017-2018 között aránylag egyenletes volt az év folyamán, azonban 2019-2020-ban sokkal nagyobb gyakorisággal fordultak elő hosszabb aszályos időszakok, valamint nagy mennyiségű, intenzív csapadékesemények. A legszárazabb időszak 2020 első öt hónapja volt, alig 100 milliméter csapadék esett csak le összesen. 2019 májusa és júniusa az egyik legcsapadékosabb időszak volt, a völgyben futó Rák-patakon ennek következtében több nagyobb árhullám is végigvonult. A légnedvességre vonatkozó adatsor a műszerek meghibásodása miatt hiányos, így csak három éven keresztül sikerült értékelhető adatokat gyűjteni. Ezek alapján látható, hogy a páratartalom változása követi a hőmérséklet- és csapadéérték változásokat, kiugró értékek főleg egy-egy aszályos, vagy csapadékos időszakban figyelhetők meg. A legmagasabb páratartalom érték 2018 októberében, a legalacsonyabb 2020 áprilisában került rögzítésre.

2. ábra: Hidro-meteorológiai adatok előkészítése modellezéshez és vízmérleg-számításhoz, 2017-2020 között.

A felszíni talajnedvesség-értékek a hidro-meteorológiai adatokhoz hasonlóan havi lebontásban, egy grafikonon szerepelnek az összehasonlíthatóság érdekében (3. ábra). Az erdőszegélyben és a réten 2018-tól kezdődtek a talajnedvesség-mérések a TDR szondával, ezért erre a két területre csak három év adatai állnak rendelkezésre. A téli adathiányos időszakok oka a fagyott talaj, mivel ilyen körülmények között nem lehet mérni a TDR szondával. A grafikonon jól látható, hogy a talajnedvesség változása jól követi a csapadékmennyiség változását mindhárom élőhelytípusban. A talaj százalékos nedvességtartalma a réten a legmagasabb, ezt követi az erdőszegély, majd az égeres állomány. A legmagasabb érték 2020 szeptemberében, a legalacsonyabb 2019 júliusában volt megfigyelhető. Az élőhelytípusok talajnedvesség értékei közötti különbség oka elsősorban az intercepció.

3. ábra: A felszíni talajnedvesség átlagos alakulása a völgyfenéki területen 2017-2020 között.

Következtetések, javaslatok

Az eddig mért adatok alapján megállapítható, hogy a Hidegvíz-völgyben a 2017-18-as évek meteorológiai szempontból átlagosnak mondhatóak, viszont a 2019-es és a 2020-as években sokkal több szélsőség volt megfigyelhető. Ahhoz, hogy megállapítást nyerjen, hogy ezek az értékek mennyire számítanak szokatlannak a mintaterületen, nem csak további, folyamatos mérésekre van szükség, de a korábban mért és irodalmi adatok feldolgozására is, mert ezek alapján lehet egy nagyobb képet kapni arról, hogy mennyire gyakoriak a szélsőséges évek a Hidegvíz-völgyben. A mért adatok nem csak egy jelenlegi vízmérleg kiszámításához jelentenek támpontot, de egy olyan modellhez is szükségesek, amelynek segítségével változó feletételek mellett vizsgálható hipotetikus módon az erdők vízforgalma.

Köszönetnyilvánítás

Jelen publikáció az „EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen” című projekt, valamint az Agrárminisztérium (EGF/103/2021) támogatásával valósult meg.

Irodalomjegyzék

- DÖVÉNYI Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest. pp. 345-347.
- KUCSARA M. (szerk.) (2008): A Hidegvíz-völgyi erdészeti hidrológiai kutatóhely. NYME EMK Geomatikai, Erdőfeltárási, és Vízgazdálkodási Intézet, Sopron. pp. 7-9.
- MÉSZÁROS R. (2013): Meteorológiai műszerek és mérőrendszerek. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.
- RADCLIFFE, DAVID E. – SIMUNEK, JIRI (2010): Soil Physics with HYDRUS: Modeling and Applications. CRC Press, Boca Ration, FL. pp. 43 – 45.